

ዕውቀት ጉዕዞ 30 ዓመት ማልት

1. መበገሲ ምስረታ ማልት

ህዝቢ ትግራይ ፍልጠቱ፣ ክእለቱ፣ ጉልበቱን ፀጋታት ሃፍቲ ተፈጥሮ ከባቢኡን አዋዲዱ ካብ ድኻነት ከይናገፍ ከም ቁርዲድ ኣብ እንግድዕኡ ተጣቢቐም ንዘመናት ይገዝኡዎ ዝነበሩ ገዛእቲ ደርብታት ይኸተልዎ ብዝነበረ ኣድላዊ ስርዓት ምሕደራ፣ ኣብቲ እዋን የጋጥሙ ዝነበሩ ሓደጋታት ተፈጥሮን ክሳዱ ከቕንዕ ኣይክኣለን፡፡ ብሰንኪ እዚ ድማ ንድሕረት፣ ድኻነትን ድንቁርናን ክቃላዕ ጥራሕ ዘይኮነስ ምስ ድሕረትን ድኻነትን ከምዝተፈጠረ መመሰሊ ክኸውን ተፈሪድዎ።

ህዝቢ ከይለምዕ ኣደንቀሩም ይገዝኡ ዝነበሩ ገዛእቲ ደርብታት ካብ ሱሮም ተማሕዮም ንክጠፍኡ ኣብ ሓደ ዕላማ ብምስላፍ ስሙር ቃልሲ ኣካይዱ። እዚ ኣንጻር ድሕረት፣ ድኻነትን ድንቁርናን ዝተኻየደ ቃልሲ ሂወት ኣማኢት ኣሽሓት ተጋሩ ዝተሰውኡሉ እኳ እንተኾነ ኣብ ትግራይ ኮነ ኣብ መላእ ኢትዮጵያ ባና ሓርነት፣ ሰላምን ዲሞክራሲን ዝበረቐሉ፣ ተምሳሌት ፋሺዝም ዝኾነ ስርዓት ደርጊ ኸኅ ንኣንሳብ ንሓዋሩን ካብ ሱሩ ተማሕዮ ክወድቕ ክኢሉ።

ኣብዚ እዋን ኣብ ትሕቲ ዋግዋጎ ብርሃን ነፃነትን ሓርነትን ኮይኑ ክሳዱ ከቕንዕ ዝጀመረ ህዝቢ ትግራይ ነቲ ቀንዲ ፀላኢኡ ዝኾነ ድሕረት፣ ድኻነትን ድንቁርናን ብቃልሱ ክቐብር ናብ ዝኸእለሉ ካልኣይ ምዕራፍ ቃልሲ ዝሰገረ እኳ እንተኾነ ንዘበናት ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ተዳዕኒኖም ዝነበሩ ፀገማት ብዓቕሚ መንግስቲ ጥራሕ ዝእለዩ ብዘይምጂኖም ሓበራዊ ቅልፅምን ፃዕርን መላእ ህዝቢ ትግራይ ከምዝሓትት ግድን ስለዝኾነ ኣብ ውሽጢ ዓድን ወግእን ዝነበሩ ተጋሩ ነቶም ቀንዲ ፀላእቲ ህዝቢ ትግራይ ዝኾኑ ድሕረት፣ ድኻነትን ድንቁርናን ክስዕር ዝኸእለሉ ባይታ ምፍጣር ቀዳማይ ዕማም ክኸውን ክኢሉ ፍ።

ብምጂኑ ኣብ ድሮ ምዝሃም ብረታዊ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ኣብቶም ካብ ኢድ ፀላኢ ሓራ ዝወፁ ከባቢታት ትግራይ ዝተጀመሩ ከም ህንፀት ኣናእሽቱ ስራሕቲ ልምዓት ሕርሻ መስኖ፣ ትካላት ሓለዋ ጥዕና፣ ትምህርትን ካልኣት ማሕበራዊ ግልጋሎትን ተጠናኺሮም ክቕፁሉ ከምዘለዎም ተኣሚኑ ምንቅስቓስ ተጀመረ፡፡

ጎና ጎኒ እዚ ብዝተፈላለዩ ምክንያት ካብ ዓዲም ርሒቕም ኣብ ዝተፈላለያ ሃገራት ኣሜሪካ፣ ኣውሮፓ፣ ኣፍሪካን ማእኸላይ ምብራቕን ዝነበሩ ተጋሩ ኣብ ሓደ ፅላል ዓሲሎም ኣብ ወፍሪ ልምዓት ዓዲም ዝሳተፉሉን እጃምም ዘወፍዩሉን ባይታ ንምፍጣር ምንቅስቓሳት ተጀሚሩ።

ኣብ ሰሜን ኣሜሪካ ንዝነበሩ ኩሎም ተጋሩ ዝደለይዎ እምነትን ኣተሓሳስባን ይሃልዎም ብዘየገድስ ኣብ ልምዓት ዓዲም ዝዝትይሉን ድሕረት፣ ድኽነትን ድንቁርናን ተማሕዮም ዝድርበዮሉን ሜላ ክምህዙ ዝክእልሉ ፕሮጀክት ብምሕንጻዕ ተወለድቲ ትግራይ ኣብ ሓደ ፅላል ኮይኖም ብዛዕባ መፃኢት ትግራይ ኣብ ሓደ ኣዳራሽ ድሕሪ ምዝታይን ሰፊሕ ዝኾነ ናይ ሓሳብ ክትዕ ብምክያድን ቀንዲ ዕላማኣ ካብ ድኽነትን ድሕረትን ዝተናገፈት፣ ምዕብልትን ተብሃጊትን ትግራይ ንምፍጣር ዝብል ንፁር ዝኾነ መበገሲ ሓሳብን ዕላማን ብምቕማጥ ናይ ሓሳብ ኣፈላላይ ከይዓገቶም ህዝቢ ትግራይ ብማዕረ ዝውደበላን ዝርብሐላን ህዝባዊት ማሕበር 30 ሓምሌ 1981 ዓ/ም ኣብ ሰሜን ኣሜሪካ ከተማ ዋሽንግተን ክትጣየሽ ክኢላ ማሕበር ልምዓት ትግራይ።

ብመሰረት ‘ዙይ ንረብሓ ህዝቢ ትግራይ ደው ዝበለት ማሕበር ምዃና ካብ ዘረጋገፁላ ዕለት ጀሚሩ እቶም ብስደት ካብ ዓዲም ርሒቑም፣ ብዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ እምነትን ኣተሓሳስባን ተፈላሊዮም ይነበሩ ዝነበሩ ተጋሩ ፖለቲካዊ እምነትን ኣተሓሳስቦምን ንጎኒ ገዲፎም ኣብ ትግራይ ዝነበረ ሕሱም ድኽነት፣ ድሕረት ድንቁርናን ንምእላይ ኣብ ፅላል ማሕበር ልምዓት ትግራይ ተሰሊፎም ምንቅስቓስ ድማ ጀሚሮም። እዚ ምንቅስቓስ እቲ ኣብ ወፃኢ ዝነበር ትግራዊ ሓድነትን ሕብረትን ፈጠሩ ዝንቀሳቐሰላን ፕሮጀክት ሓድነት ትግራዊይን ኮይና ክትቕፅል ከምዘለዋ ኣብ ዘካየዱ መስራቲ ጉባኤኣ ብምቕማጥ ናብ ተግባራዊ ስራሕ ኣትያ።

ስርዓት ደርጊ ብቓልሲ ደቂ ህዝቢ ድሕሪ ምውጋዱ ኣብ ውሽጢ ሓደ ዓመት እታ ኣብ ሰሜን ኣሜሪካ ከተማ ዋሽንግተን ዝተመስረተት ህዝባዊት ማሕበር ብ1984 ዓ/ም ዋና ቤት ፅሕፈታ ናብ ትግራይ ከተማ መቐለ ቀይራ፡፡

ቀዳማይ ስሩዕ ጉባኤ

ማሕበር ልምዳት ትግራይ ዋና ቤት ፅሕፈታ ካብ ሃገረ ኣሜሪካ ከተማ ዋሽንግተን ናብ ከተማ መቐለ ምስ ቀየረት ድሕሪ ሓደ ዓመት ጥቅምቲ 1985 ዓ/ም ቀዳማይ ስሩዕ ጉባኤ ኣሳሊጣ። ኣብቲ እዋን ዝነበረ ማሕበረ ቁጠባዊ ኩነታት ትግራይ ኣዝዩ ዝተሓተ ብምንባሩ ነቲ ዝነበረ ኩነታት ትግራይን መነባብሮ ህዝብን ብዝግባእ ዝገምገመ ጉባኤተኛ፤ ማሕበር ልምዳት ትግራይ ኣብቶም ዝቐፅሉ ዓመታት ክትክተሎም ዝግብኡ ኣንፈታት ተነጊሮም፡፡

ብመሰረት ፍዱይ ክሳብ ሳልሳይ ስሩዕ ጉባኤ ኣብ ዝህሉ እዋን ቀንዲ ጠመተኣ ኣብ ትምህርቲ፣ ጥዕናን ምንካይ ስእነት ስራሕን ክኸውን ከምዝግባእ ካልኣት ዘፈራት ግና ከከም ኣድላይነቶም ህዝባዊ ረብሐኦምን እናተርኣዩ ክሕገዙ ይግባእ ዝብል ውሳኔ ኣመሓላሊፉ እዩ፡፡ ድሕሪቲ ነታ ማሕበር ብዝግባእ ክመርሑ ይኸእሉ እዮም ተባሂሎም ዝተኣመነሎም ሓደሽቲ ኣባላት ኣመራርሓ ቦርድን ኦዲትን ብዴሞክራሲያዊ መንገዲ ብምምራፅ ልምዳታዊ ስራሕታ ቐጻላ፡፡

መደባት ማልት ካብ 1981-1992 ዓ/ም

ፈለግ መስራቲ ቀጺሉ ድማ ቀዳማይ ጉባኤ ብምክያድ ማልት ኣብ ትግራይና ዝነበረ ሕሱም ድኽነትን ድሕረትን ብምፍታሕ ህዝብና ኣብ ሃዲድ ምዕባለ ክስጉምን ልዑል ትኹረት ሂባ ካብ ዝሰርሐቶም ስራሕቲ ንዘመናት ዝነበረ ትሑት መሰረተ ልምዳት ትምህርትን ጥዕናን ንምቕራፍ፣ ብኩናትን ድርቅን ባዲማ ዝነበረት ትግራይ ብለምዒ ንምሽፋን፣ ስሉጥን ዘመናውን ዝኾነ መንገድን መጓገዢን ክህሉ ንምሕጋዝ፣ ስእነት ስራሕ ንምእላይን ዓሊማ ተንቀሳቂሳ። ካብዚ ንፁር ዕላማ ብምብጋስ ማሕበር ልምዳት ትግራይ መንግስቲ ክበፅሖም ኣብ ዘይክኣለሉ ቁሽታት ትግራይ ብምእታው ልዕሊ 1.7 ሚልዮን ህዝቢ ተረባሒ ዝገብሩ 1,176 ዝተፈላለዩ ፕሮጀክታት ኣብ 806 ቁሽታት ትግራይ ተግቢራ እያ።

ማሕበር ልምዳት ትግራይ ካብ 1981 ክሳብ 1992 ዓ.ም ኣብ ዘለው 10 ዓመታት ኣብ ዝነበሩ ኣፈፃፀማ ንዘፈር ትምህርቲ ብዝሃበቶ ልዑል ጠመተ ኣብ ህንፀት ልምዳት ሓይሊሰብ ክልልና ርኡይ ለውጢ ከምፅኡ ዝኸእሉ ህንፀት ቀዳማይን ካልኣይን ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ ወጊና እያ። ብመሰረት ፍዱይ ናብ ኩለን ዞባታት ትግራይ ብምዝላቕ ብር 37,598,868 ካብ ማሕበር ልምዳት ትግራይ፣ ብር 24,344,866 ዝግመት ሓገዝ ፕሮጀክታት ማልት ንምፍፃም ሕብረተሰብ ዘወፈዮ ጉልበትን ንብረትን፣ ብር 4,401,730 ገንዘባዊ ሓገዝን ኣቢሉ 82 ኣብያተ ትምህርቲ ከምኡውን ብር 3,178,788 ዝወድኡ 11 ኣብያተ ንባብ ኣህጺፃ ንህዝቢ ብምርካብ ንግልጋሎት ዘብቀዑት እንትትኹን ንፅሬት ትምህርቲ ሓገዝቲ ዝኾኑ መደባት ቲቶርያልን ዓቕሚ መዕበይ ስልጠናታትን እናሃበት መፃኣ።

ጥዕንኡ ዘይተሓለወ ዜጋ መፍረያይ ክኸውን እዩ ኢልካ ምሕሳብ ኣይክኣልን። ካብቶም ቀንዲ መሰረታዊ ዕላማታትን ኣንፈታትን ማልት ድማ ፍትሓዊ ዝኾነ ዝርግሐ መሰረተ ልምዓት ጥዕናን ምምሕያሽ ኣወሃህባ ግልጋሎት ጥዕናን እቲ ቀንዲ እዩ። ብምጃኑ ማልት ኣብ ውሽጢ ዓሰርተ ዓመት ኣብ ዝነበራ ኣፈፃፀማ መደብ ናብ ቁሽታት ትግራይ ብምዝላቕ ህንፀት ትካላት ጥዕና ምስላጥ፣ ስራሕቲ ምሕካምን ምስገም ጥዕናን ትምህርቲ ስነ ተዋልዶን እናሳለጠት መጊኣ። በዚ፡ውን 62 ክሊኒካት ብር 18,011,139 ካብ ማሕበር ልምዓት ትግራይ፣ ብር 11,015,206 ዝተፈላለዩ ፕሮጀክታት ማልት ንምፍፃም ሕብረተሰብ ብጉልበትን ንብረትን ብዝገበሮ ኣስተዋዕኦ ተሃሂፀን ህዝቢ ክጥቀመሎም ዝገበረት ኮይና ምስ ኣብ ወፃኢ ዓዲ ዘለዋ ጨፍፍርን ኣብ ውሽጢ ዓዲ ዘለው ኣባላታን ደገፍታን ብምትሕብባርን ብር 6,995,933 ዝወድኡ ሓገዝ ናውቲ ሕክምናን ኬሚካላትን ንትካላት ጥዕና ክልልና ዓብይ ሓገዝ ብምብርካት ሽፋንን ፅሬትን ጥዕና ክልልና ክመሓየሽ ጥዕንኡ ዝተሓለወ መፍረያይ ዜጋ ንክህሉን ኣብነታዊ ተርኣ ተፃዊታ።

ብብርኪ ማሕበረሰብ ዝውሃብ ግልጋሎት ጥዕና ንምምሕያሽ ኣብ ዝግበር ፃዕሪ ማልት ብርክት ዝበላ ኣምቡላንስ ንትካላት ጥዕና ክልልና ኣቕሪባ፣ ስልጠና መዋልዳንን ፋና ጥዕናን ብምትእትታው ጥዕና ኣዴታትን ህፃናትን ክመሓየሽ ገይራ። በዚ መዳይ 317 መዋልዳንን 54 ፋና ጥዕና ብምስልጣንን ንስርሐን ኣድለይቲ ዝብሃሉ ናውቲ ክውሃቦም ዝተገበረ ኮይኑ ን69 ናይ ልምዲ መዋልዳን ፊናንስ ምቕሚ መዕበይ ስልጠና ብምሃብ ኣብቲ እዋን ዝነበረ ግልጋሎት ጥዕና ኣዴታትን ህፃናትን ክመሓየሽ ኣኸኢላ።

ትግራይ ብሰንኪ ሕሉፍ ስርዓታት ይኸተልዎም ዝነበረ ድሑር ምሕደራ ብርክት ዝበሉ መናእሰይ ንስእነት ስራሕ ክሳጥሑን ሸከም ስድራኦም ክኾኑን ጥራሕ ዘይኮነስ ካብ ምህዞ፣ ፈጠራን ዕድል ስራሕን ርሒቑም ኢዶምን እግሮምን ኣኪቦም ንኸነብሩ ተገዲዶም ዝነበርሉ ተዘክሮ ቀረባ እዋን እዩ። እዚ ኹነታት ኣብ ልዕሊ ብርክት ዝበሉ መናእሰይ ትግራይ መንፈስ ኣተሓሳስባ ተፀባይነት ንኸነግስ ዓርሶም ንምክኣል ዘብቀዎም ኣማራጺ ብዘይምርካቦም ተስፋ ንክቕርፁ ገይሩዎም ፍ። በዚ ኣተሓሳስባ ዝተቐረነ መንእሰይ ወለዶ ሒዝካ ድማ ስሉጥ ልምዓት ምርግጋዕ ኣይኸእልን።

ብምጃኑ መናእሰይ ትግራይ ካብ ተፀባይነት ተናጊፎም ሰሪሖም ንኸኣትዉን ብኢኮኖሚ ዓርሶም ንክኸእሉን ምግባር ንፅባሕ ዘይበሃል ዋኒን ሕብረተሰብ እዩ። እዚ ህልው ኩነታት ክልልና ብዕሊ ዝተገንዘበት ማሕበር ልምዓት ትግራይ ፊናንስ ብርክት ዝበሉ መናእሰይ ኣሰልጢና ናብ ስራሕ ንምውፋር ዘኸእላ ትልሚ ሓንጊፃ ዓበይቲ ምንቅስቓሳት ፊናንስ ገይራ።

ካብዚ ዕላማ ብምብጋስ ማእኸላት መሰልጠኒ ሰለኽለኻ፣ አክሱም፣ ቻላሚኖን ማእኸል መሰልጠኒ ፍረ ስውአት መቐለን ብምጥያሽ ንልዕሊ 7000 ዝኹኑ መናእሰይ ብኮንስትራክሽን፣ ብስራሕቲ ሓፂን መፂን፣ ጣውላ፣ ምርባሕ ደርሁ ሓፀርቲ ስልጠናታት ተዋሂቡ ናብ ስራሕ ክኣትው ብምግባር ኣብ ዳግመ ህንፀት ትግራይ ብፅሒቶም ከወፍዩ ገይሩ።

ብተመሳሳሊ ማልት ዓብይ ዕማም ገይራ ካብ ዝሓዙቶም አንፈታት ኣብቲ ን17 ዓመታት ኣብ ዝተኻየደ መሪር ዕጥቃዊ ቻልሲ ዝተፈላለዩ ጉድኣት ኣካል ዘጋጠሞም ገዲም ገድሊ በታ ዘላ ኣካሎም ኣብ ልምዓት ንምውፋር ዘኽእሎም ዓቕሚ መዕበይ ስልጠና ንምሃብ ብዝሰርሐቶም ስራሕቲ ን200 ጉድኣት ኩናት ትግራይ ብሓፂን መፂንን ዕንፀይቲን፣ ስራሕቲ ማእለማ፣ ስፌት ዓለባን ምቕላምን ብምሃብ ናብ ስራሕ ክኣትው ገይራ እያ።

ብሰንኪ ኩናትን ተደጋጋሚ ድርቅን ዕርቃና ተሪፋ ዝነበረት ትግራይ ንምድሓን ማልት ልዑል ትኹረት ብምሃብ ዝነጠፈትሎም ስራሕቲ ምድሓን ሃፍቲ ተፈጥሮን ልምዓት ሕርሻን ምጥቃስ ይክኣል። ብምጂኑ ኣብ ቻላሚኖን ሰለኽለኻን ብዝነበሩዎ ማእኸላት ስልጠናን ፈልስታት ጣብያን ኣቢሉ ሓረስታይ ትግራይ ዘካይዶም ስራሕቲ ልምዓት ሕርሻን መስኖን ንምዝማን ዘኽእሉ ስልጠናታት ብምሃብ ፈልስታት ብምድላውን ሓረስታይ ትግራይ ተጠቃሚ ክኸውን ገይራ እያ። ድሑር ዝነበረ ስራሕቲ ልምዓት ሃፍቲ እንስሳ ክዝምን ዘኽእሉ ስራሕቲ ፊውን ተወጊኖም። በዚ ኣቢሉ መነባብሮ ህዝቢ ትግራይ ክመሓየሽ ፃዕርታት ኣካይዳ።

ካልእ ማልት ኣብ ውሽጢ ዓሰርተ ዓመታት ካብ ዝወገኑቶም ዓበይቲ ዋኒናት ልምዓት ህንፀት ማእኸለዎት ሓፅብታት እዩ። ብምጂኑ ካብ 1985 ክሳብ 1992 ዓ/ም በቲ እዋን ብዝነበረ ኣወዳድባ ዞባ ኣብ ዞባታት ሰሜን ምዕራብ፣ ማእኸል፣ ደቡብን ደቡብ ምብራቕን 100 ሄክታር መሬት ከልምዓ ዝኽእላ ዓሰርተ ማእኸለዎት ሓፅብታት ብምህናፅ ንመንግስትን ከባቢ ሕብረተሰብን ኣረኪባ፡፡

ብተመሳሳሊ ማልት ካብ ትነጥፈሎም ስራሕቲ ሓደ ምምላእ ቀረብ ፅሩይ ዝስተ ማይ እዩ። ብመሰረት ፍዙይ ኣብ ዞባታት ማእኸል፣ ምብራቕን ደቡብ ምብራቕን ኣብ ዝርከባን ዝኸፍኦ ፀገም ፅሩይ ዝስተ ማይ ኣብ ዝነበረን 9 ወረዳታት ኣብ ኣብያተ ትምህርቲ ከምኡ፡፡ውን ሕብረተሰብ ማእኸል ዝገበሩ ህንፀት ናቕጣታት ማይ ብምቕራብ ሕ/ሰብ ጥዕንኡ ዝተሓለወ ፅሩይ ዝስተ ማይ ንክረክብ ኣብ ምግባር ልዑል እጃም ነይሩዎ፡፡

ድምር አቢልካ እንትርአ አብ ዘፈር ሕርሻ ብር 6,129,996 ወፃኢ ካብ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ብር 6,740,560 ህዝቢ ንልምዓት ብምትሕብባር አብ ህንፀት አናእሽተይን ማእኸለዎት ሓፅብታት ንምውፋር ዓሊማ ብዝሰርሐቶም ስራሕቲ አቢሉ ተረባሕነት ህዝቢ ትግራይ ዘረጋገፁ ፕሮጀክታት አሳሊጣ እያ።

መንገዲ ደም ሱር ልምዓት ሓንቲ ሃገር እዩ። አብዚ መዳይ ‘ውን ማልት አትያ ክተሰርሕ ከምዘለዎ ብዝተወሰነ ውሳኔ መሰረት ፈለማ 22 ኪሎ ሜትሮ ዝንውሓቱ መንገዲ ሓውዜን ፍረወይኒ ከም ብሓዱሽ ብምስራሕ ነበርቲ ዞባ ምብራቕ ትግራይን ካብ ካልኣት ከባብታት ትግራይ ናብ ሓውዜን መዲኦም ከምቲ ልሙድ ዋኒን ዕዳጋ ዝውግንሉ ባይታ ዝተፈጠረ ኮይኑ ብደብዳብ ነፈርቲ ሓደጋ ዝበፅሖ ማእኸል ዕዳጋ ሓውዜን ከም ብሓዱሽ ብምስትኽኻል አብቲ እዋን 15,000 ህዝቢ ዝርብሐሉ ምቕው ባይታ ምፍጣር ተኻኢሉ እዩ።

ብተወሳኺ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ብዓቕሚ መንግስቲ ክብፃሕ ዘይክአለ 45 ኪሎ ሜትሮ ንውሓት ዘለዎ መንገዲ ካዛን ፀገዴን መስርሖ ዝኸውን ገንዘባዊ ሓገዝ ብምብርካት ማሕበረ ቁጠባዊ ፀገማት ህዝቢ ትግራይ ንምፍታሕ ሰፋሕቲ ፃዕርታት አካይዳ እያ።

አብቶም ቀዳሞት ዓመታት ምዝዛም ብረታዊ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ካብ ዝነበሩ ዓበይቲ ፀገማት ህዝቢ ትግራይ ሓደ ግልጋሎት መጓፃዝያ ነይሩ። ህዝቢ ካብን ናብን ስሉጥ መጓፃዚያ ረኺቡ ከምልቡ ክወፅእን ክኣቱን አይከአለን። ፀገም ሕብረተሰብ ከምፀገማ ቆፂራ አብ ሓፂር እዋን ንክፍታሕ ቀዳምነት ሂባ ዝተንቀሳቐሱት ማሕበር ልምዓት ትግራይ ድማ ብ25 አውቶብሳት ሰላም መጓፃዝያ ህዝቢ ብምጥያሽ ስርሓ ጀሚራ። እዚ ድማ ህዝቢ ትግራይ ብሰንኪ ሕፅረት መጓፃዝያ ይበፅሖ ዝነበረ ከርተት ብዝለዓለ ብርኪ ክትንኪ ክኢላ።

ማልት ጥዕንኡ ዝተሓለወ መፍረያይ ዜጋ እንትህሉ ቁጠባዊ ምዕባለን ዕቤትን ከምዝምዝገብ ብምእማን ንምዕባለ ስፖርትን ኪነትን ልዑል ጠመተ ሂባ ሰፋሕቲ ምንቅስቓሳት ብምክያድ ሰርከሰ ትግራይ፣ ጋንታታት ኩዕሶ እግሪ፣ ዝተፈላለያ ጋንታታት ብሽክሌታ፣ ማርሻል ኦርትን ማርሻ ባንድን ድማ አጣይሻ። ከምውፅኢቱ ድማ አብ ሰርከስ ትግራይ 250 ሰገናት ብአባላት ተሓቕፎም አብ ውሽጢ ዓድን አብ ክፍላተ ዓለማትን ብምዛር ዓለም ዘስደመመ ስፖርታዊ ምርኢታት አካይዶም። 28 ጋንታታት ኩዕሶ እግሪ ሕድሕደን 20 ሰገናት ብምሕጃፍን ጋንታታት ብሽክለታ ብምጥያሽን ዝተፈላለዩ ገንዘባውን ንዋታውን

ሓገዛት ብምብርካት ሰገናት ካብ ዘይተደለዩ ተግባራት ወጺኦም ብኣካልን ስነልቦናን ደልዲሎም ንዓዲምን ህዝቦምን ክረብሑ ዝኸእሉሉ ባይታ 'ውን ፈጠራ፡፡

ምዕባለ ባህሊ ኣብ ምዕባለ ሕብረተሰብን ዕቤት ሃገርን ዕዙዝ ረብሓ ኣለዎ። እዚ ዕዙዝ ረብሓ ክረጋገፅ ዝኸእል ድማ ንባህሊ ግቡእ ጠመተ ብምሃብ እንተተሰሪሕሉ እዩ። ስለዝኾነ ማልት ሰርከስ ትግራይ ከም ሓደ ማእኸል መዕበይ ክእለት ሙዚቃን ተዋስኦን ኮይና ክትሰርሕ ብምግባራ ኣብ ምምዕባል ባህልን ቋንቋታትን ትግራይ ልዑል ብፅሒት ዘለዎም ስነ ጥበባውያን ክኢላታት ሙዚቃን ዝፈጠረት እንትትኸውን ዝተፈላለዩ ሲምፖዝየማትን መድረኻትን ባህልን ቋንቋን፣ ውፅኢት ስነጥበብ ዝኾኑ ተዋስኦታትን ብገንዘብ እናደገፈት ብምምዕል ንድሕሪት ተጎቲቱ ዝፀንሐ ባህልን ቋንቋታትን ትግራይ ንክምዕብልን ንክኸበርን ዓብይ ኣበርክቶ ገይራ እያ።

ብሓፈሻ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ካብ 1981 ክሳብ 1992 ዓ/ም ኣብ ዘሎ እዋን ካብ ኣባላታን ደገፍታን ካብ ዝረኸበቶ እቶት ብር 117,539,551 ፣ ሕብረተሰብ ዝተፈላለዩ ፕሮጀክታት ማልት ንምፍፃም ብዝገበሮ ሓገዝ ብር 22,345,774 ከምኡ'ውን ብር 45,622,860 ዝግመት ወፊያ ብጉልበት ሓይሊ ሰብን ንብረትን ኣቢሉ ኣብ ትምህርቲ፣ ጥዕናን ሕርሻን ዓበይቲ ዋኒናት ልምዓት ህዝቢ ዝወገነት ኮይና ብርክት ዝበሉ ዓቕሚ መዕበይ ስልጠናታትን ስራሕቲ ኢንቨስትመንትን ብምውፋር ኩነታት መነባብሮ ህዝቢ ትግራይ ክመሓየሽ ርኡይ ግደ ተፃይታ።

ማልት ዘጋጠማ ምንቁልቋል

ህዝቢ ትግራይ ካብ ድኻነትን ድሕረትን ንምንጋፍ ዓሊማ ብዝገበረቶ ሰፊሕ ህዝባዊ ምልዕዓል ኣብ ውሽጢ ዓሰርተ ዓመት ኣብ ምምሕያሽ መነባብሮ ህዝቢ ትግራይ ርኡይ ለውጢ እናመዝገበት መጻኢ እያ። እንተኾነ ግና እቲ ዝነበራ ዕብዮት ብ1993 ዓ/ም ብብርኪ ክልልን ሃገርን ኣጋጢሙ ብዝነበረ ፖለቲካዊ ቅልውላውን ኩናት ኢትዮ-ኤርትራን ከምኡ'ውን ብሰንኪ ኣብ መሪሕነት ማልት ኣጋጢሙ ዝነበረ ክፍተትን ፍልፍል እቶት ኣዝዩ ክትሕት ክኢሉ'ዩ። ናይዚ ውፅኢት ድማ ይትረፍ ስራሕቲ ህንፀት ትካላት ጥዕናን ካልኣት መሰረተ ልምዓትን ክትውግን መሃያ ስራሕተኛታት ናብ ዘይትሸፍነሉ ብርኪ ብምብፅሓ ዝነበራ ጥሪት መካይን ንክትሸይጥ ዘገድድ ኩነታት ተፈጢሩ ነይሩ። ይኹን 'ምበር ብ1994 ዓ/ም ኣብ ከተማ መቐለ ኣብ ዝተኻየደ ሓምሻይ ስሩዕ ጉባኤ እቲ ኣጋጢሙ ዝነበረ ምንቁልቋል ንምፍታሕ ዘኸእሉ ስትራተጂካዊ ኣንፈታት ተነፂሮም ናብ ስራሕ ብምእታው ዓበይቲ ለውጥታት ተመዝጊቦም 'ዮም።

ትንሳኤ ማልት ዘበሰረ ቴሌቶን

ማሕበር ልምዓት ትግራይ ብ1986ን 1987ን ዓ/ም ዓብይ ዓቕሚ ዝረኸበትሉ ንኻልኣት መሓዙት ልምዓት ‘ውን መርኣያ ዝኸነትሉ ቴሌቶን ምክያዳ ይዝከር። ኣብዚ ዝነበራ ውህሉል ተመኩሮ ካብ 1993 ዓ/ም ክሳብ 2000 ዓ/ም የጋጥሙዎ ዝነበሩ ሕፅረታት ፋይናንስ ንምቕራፍ ዘኸእል ቴሌቶን 14 መስከረም 2001 ዓ/ም ኣብ ከተማ ኣዲስ ኣበባ ሆቴል ሸራተን ብምክያድ ካብ ሰብ ሃፍቲ፣ ትካላት ልምዓት ህዝቢ፣ ካብ ጨናፍር ውሽጢ ዓድን ወፃኝን፣ ካብ ገበርቲ ሰናይ ትካላትን ሕብረት ተጋሩ ሰሜን ኣሜሪካን ብዝተረኸበ ብር 333,069,422 ኣብ ውሽጢ ኣርባዕተ ዓመት ማለት ‘ውን ካብ 2001 ዓ/ም ክሳብ 2004 ዓ/ም ኣብ ዝነበረ በጀት ዓመት 460 ዳስ ክፍልታት ደረጅኦም ናብ ዝሓለው መምሃሪ ክፍልታት ብምስግጋር ትንሳኤኦ ኣበሰሩ።

ማልት ኣብ ኀደና ዕብየት

ማልት ኣብ ዕቤት ዝርገሐን ፅሬትን ትምህርቲ

ማልት ኣብ ህንፀት “ኦ” ክፍሊ

ህፃናት ቅድሚ ስሩዕ ትምህርቲ ምጅማሮም ምስ መሓዙቶም ንምፅዋትን ማሕበራዊ ረኽቢ ንምጅማርን ኢሉ ‘ውን ምስ ፊደልን ቁፅርን ንክላለዩ ኣብ ዘይስሩዕ ትምህርቲ ኣትዮም ክምሃሩ ምግባር ኣገዳሲ እዩ።

ካብዚ ዕላማ ብምብጋስ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ኣብቶም ዝሓለፉ ሰለስት ዓመታት ቅድመ ስሩዕ ትምህርቲ ዝውሃበለን መምሃሪ ክፍልታት “ኦ” ክፍሊ ክትሃንፅ ፀኒሓ እያ። ብምጃኑ ካብ 2008 ክሳብ 2010 ዓ/ም ኣብ ዝነበረ ስትራተጂክ ትልሚ ኣብ ወረዳ ወርዲለኽ ከተማ ማይቅነጣል፣ ኣብ ወረዳ ላዕላይ ማይጨው ጣብያ ደብረቃል፣ ኣብ ወረዳ ታሕታይ ማይጨው ጣብያ ዓዲ ሑፃ፣ ኣብ ወረዳ እንደርታ ማይ ቀያሕ፣ ኣብ ወረዳ ሕንጣሎ ወጀራት ጣብያ ባሕሪ ፀባ ከምኡ‘ውን ኣብ ወረዳ መደባይ ዛና ጣብያ ትኹለ 6 “ኦ” ክፍሊ ብምህናፅ ንህዝቢ ዘረከበት ኮይና ኣብዘን ጣብያታት ዝተረኸቡ ተመኩሮታት ከም መበገሲ ብምውሳድ ናብ ካልኣት ወረዳታትን ጣብያታትን ንምስፋሕ ኣብ ስትራተጂክ ትልሚ 2011-2013 ዓ/ም ብዝሓዘቶ ኣንፈት መሰረት 10 ተወሰኽቲ “ኦ” ክፍልታት ክትሃንፅ እያ።

ማልት ኣብ ህንፀት ቀዳማይን ካልኣይን ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ

አብ ዝርግሐን ፍትሓውነትን ትምህርትን ምምሕያሽ ፅሬት ትምህርትን ዝጀመረቶም ስራሕቲ ኣጠናኺራ ትቅፅል ዘላ ማሕበር ልምዓት ትግራይ አብዚ እዋን አብ ትግራይ ካብ መንጎ ዝርከባ 2,213 ቀዳማይ ብርኪ አብያተ ትምህርቲ 673 ማለት 'ውን እተን 30 ሚኢታዊ በዛ ማሕበር ዝተሃነፃ እንትኾና ብተመሳሳሊ አብ ትግራይ ካብ ዘለዋ 265 ካልኣይ ብርኪ አብያተ ትምህርቲ እተን 44 ወይ ድማ እተን 20 ሚኢታዊ ካልኣይ ብርኪ አብያተ ትምህርቲን መሰናድኦን ከምኡ'ውን 21 አብያተ ንባብ ህዝብን ብማሕበር ልምዓት ትግራይ ተሃኒፀን ውሽጣዊ ናውቲ እውን ተማሊኡለን ህዝቢ ትግራይ ክርብሐለን ብምግባር አብ ልምዓት ሓይሊ ሰብ ክልልና ልዑል ግደ ተፃዊታ።

ካብ 2011- 2013 ዓ/ም አብ ዝፍፀም ስትራተጂክ ትልሚ ሰለስተ ዓመት ድማ 3,074 ዳስ አብያተ ትምህርቲ ደረጅኦም ናብ ዝሓለው መምሃሪ ክፍልታት ንምልዋጥ፣ 18 ተወሰኽቲ ካልኣይ ብርኪ አብያተ ትምህርቲ ከምኡ'ውን አብ 12 ዓበይቲ ከተማታት ትግራይ ኣሕዳሪ ዘይኮና መርኣያ ካልኣይ ብርኪ አብያተ ትምህርቲ ንምህናፅ ትልሚ ዝተትሓዘ ኮይኑ እዚ ትልሚ ዕውት ንምግባር ኣባላትን ደገፍትን ማልት ሰፋሕቲ ምንቅስቓሳት የካይዱ ኣለው።

እዛ ማሕበር ካብ ህንፀት አብያተ ትምህርቲ ብተወሳኺ አብተን አብያተ ትምህርቲ ዝሳለጡ ከይዲ ምምሃር ምስትምሃር ፅሬቶም ንክሕለዉ ብፍልጠቱ፣ ክእለቱን ኣተሓሳስብኡን ተወዳዳሪ ዝኾነን ዝሰልጠነን ልምዓት ሓይሊ ሰብ ንክፍጠር ፃዕርታት ኣካይዳ እያ። ካብዚ ዕላማ ብምብጋስ ብልዕሊ 100 ሚሊዮን ብር ወፃኢ ብምግባር ፅሬት ትምህርቲ ንምምሕያሽ ዝሕግዙ ኮምፒዩተራት፣ መፃሕፍትን ካልኣት ናውቲ ትምህርትን ንአብያተ ትምህርቲ ኣቕሪባ እያ። እዚ ድማ አብቶም ዝቕፅሉ ሰለስተ ዓመታት ስትራተጂክ ትልሚ ጉባኤተኛ ብዘቐመጦ ኣንፈትን ቦርድ ብዝወሰኖ ውሳኔን ኣጠናኺርካ ብምቕፃል አብ ውሽጢ ዓድን ወፃኢን ዝርከቡ ኣባላትን ደገፍትን ማልት ፈተውቲ ልምዓት ህዝቢ ትግራይን ተሳትፎኦም ብምሕያል ክፍፀም እዩ።

ማልት አብ ህንፀት ማእኸላት ሳይንስን ቴክኖሎጂን

ማሕበር ልምዓት ትግራይ ጎና ጎኒ ህንፀት ቀዳማይን ካልኣይን ብርኪ አብያተ ትምህርቲ ንምምሕያሽ ፅሬት ትምህርቲ ሓገዝቲ ዝኾኑ ማእኸላት ሳይንስን ቴክኖሎጂን ንምውፋር ዘክእል ኣንፈት ብምንፃር አብቶም ዝሓለፉ ሓሙሽተ ዓመታት ማእኸላት ሳይንስን ቴክኖሎጂን ማይቅነጣል፣ ገርሁ ስርናይ፣ ሓወልቲ፣ ሓውዜንን ዳዕሮ ሓፋሽን ብምህናፅ ከምኡ'ውን ማእኸል ሳይንስን ቴክኖሎጂን ፍሉይ ካልኣይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ቐላሚኖ ኣድለይቲ ዝበሃሉ መሳርሕታት ሳይንስን ቴክኖሎጂን ብምምላእን

አገልግሎት ዝህብሉ ባይታ ዝፈጠረት ኮይና ካልኣት 6 ማእኸላት ሳይንስን ቴክኖሎጅን ብምጥንቓቕ ተወሰኸቲ 17 ማእኸላት ሳይንስን ቴክኖሎጅን ኣብ ምስላጥ ዘላ ኮይና ኣብቶም ዝቕፅሉ ሰለስተ ዓመታት ኣብ ዝፍፀም ስትራቴጂክ ትልሚ ድማ ካልኣት 17 ማእኸላት ሳይንስን ቴክኖሎጅን ንምህናፅ ተተሊሙ ንተግባራውነቱ ኣባላትን ደገፍትን ማሕበር ልምዓት ትግራይ ምርብራብ ይገብሩ ኣለው።

ብተመሳሳሊ መሰናድኦ ካልኣይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ ብቴክኖሎጂ ንክጠናኸሩ ሰፋሕቲ ስራሕቲ ይውገን ኣሎ። ብመሰረትዞይ ኣብ ሕድሕድ ቤት ትምህርቲ 30 ኮምፕዩተራት ብምሉእ ናውቲ ብኔትዎርክ ክራኸብ ብምግባር ንማሕበረሰብ ትምህርቲ ምቕው ዝኾነ ከይዲ ምምሃር ምስትምሃር ንክህሉ ኣብ 36 ካልኣይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርትን ቨርቹዋል ኮምፒተር ማእኸልን ኦፍላይን ዲጂታል ላይብረሪን ዝተኣታተወ ኮይኑ እዚ ካብ 2011 ክሳብ 2013 ዓ.ም ኣብ ዝፍፀም ስትራቴጂክ ትልሚ ሰለስተ ዓመት ድማ ኣብ 197 ካልኣይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ ተወሰኸቲ ማእኸላት ቨርቹዋል ኮምፒተር ንምትእትታው ፃዕርታት ተካይድ ኣላ።

ማልት ኣብ ምትእትታው ንፅሬት ትምህርቲ ሓገዝቲ ዝኾኑ ሶፍት ፕሮግራማት

ካብ ትምህርት 30 ዓመት ኣቕዲራ ዘላ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ብብእዋኑ ንምምሕያሽ ፅሬት ትምህርቲ ሓገዝቲ ዝኾኑ ዝስዕቡ ሶፍት ፕሮግራማት ብምትእትታው ተግባራዊ እናገበረት መዲኦ እያ።

ሀ. በሶ ፕሮጀክት (Basic Educational System Overhaul Project /BESO/)

ፕሮጀክት በሶ ኣካል ፕሮግራም ድጋፍ ንማሕበረሰብን ኣብያተ ትምህርትን (Community School Grant Program) ኮይኑ፣ ካብ 1986 ክሳብ 1993 ዓ.ም ኣብ ሰለስተ ምዕራፋት ተኸፋፊሉ ኣብ 1,170 ኣብያተ ትምህርቲ ትግራይ ዝተሳለጠዩ። እዚ ፕሮጀክት ብር 10,188,750.00 ካብ ኤጀንሲ ዓለምለኸ ልምዓት ሕቡራት መንግስታት (USAID) ዝተረኸበ ሓገዝ፣ ብር 11,493,340.48 ካብ ሕብረተሰብ፣ ብር 2,705,588.61 እቲ ፕሮጀክት ካብ ዝተተግበረለን ኣብያተ ትምህርቲ ብር 302,177 ካብ ህዝብን ምምሕዳርን ፕሮጀክት ዝተፈፀመለን ወረዳታት ብድምር ብር 24,689,851.09 ወፃኢ ስራሕቲ ምምላእ እታወታት ትምህርቲ (School Facilities)፣ ምምላእ መሰረተ ልምዓት ኣብያተ ትምህርቲ፣ መፈፀሚ ፕሮጀክት መተባብዒን ተምሃሮን ካልኣት እታወታት መምሃሪ ክፍልን ዝተወገኑን ኣብ ምምሕያሽ ፅሬት ክልልና ዓብይ እታወት ዝተረኸበሉን ፕሮጀክት ናይ።

ለ. ፕሮጀክት ምምሕያሽ ክእለት ንባብ ብቕልዕነት (IEGRS)

ፕሮጀክት ምምሕያሽ ክእለት ንባብ ብቕልዕነት ካብ ዓለምለኸ ተራድኦ ሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካ (USAID) ብዝተረኸበ ሓገዝ ገንዘብ ብዳህሳስ ክእለት ንባብ ታሕተዎት ክፍሊ 2002 ዓ/ም (EGRA 2010) መሰረት ብምግባር፣ ንትሑት ውፅኢት ክእለት ንባብ ተምሃሮ መልሲ ንምሃብ ንኣርባዕተ ዓመትን ሰለስተ ወርሒ ማለት ‘ውን ካብ 15 መስከረም 2013 ክሳብ 17 ታሕሳስ 2017 ኣቆፃፅራ ፈረንጂ ፃንሒት ግዜ ዝነበሮ እዩ።

ኣብ 20 ወረዳታት ክልል ትግራይ ዝርከባ 337 ቀዳማይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ፣ 3122,303 ተምሃሮ ተጠቀምቲ ብምግባር ክሰርሕ ዝፀንሐ እዚ ፕሮጀክት ኣብ ቀዳማይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ ፀግዕታት ንባብ ብምጥያሽ ካሪኩለም መሰረት ዝገበሩ ሓገዝቲ መፃሕፍቲ ብምሕታምን ብምክፍፋልን፣ ንመምህራን፣ ኣመራርሓ ኣብያተ ትምህርትን ወለድን ስልጠና ብምሃብን ህፃናት ካብ ታሕቲ ጀሚሮም ክእለት ንባብ ንክማዕብሉ ፃዕርታት ኣካይዳ።

ካብዚ ብተወሳኺ ሳንዱቓት ንባብ ብምግባም፣ ፅላላት ንባብ ብምጥያሽ፣ ስሌታትን ማንዋላት ንባብን ብምክፍፋልን ተምሃሮ ክጥቀሙሎም ዝገበረት ኮይና ኣብ ነፍስ ወከፍ ኣብያተ ትምህርቲ ኣብ ሰሙን ክልተ መዓልቲ መዓልቲ ንብባ ተባሂሉ ንክስየምን በዚ ድማ እቲ ሓደ መዓልቲ፣ መዓልቲ ንባብ ኩሎም ተምሃሮ፣ እቲ ካልኣይ መዓልቲ ድማ መዓልቲ ንባብ ደቂ ኣንስትዮ ተምሃሮ ንክኸውን ብምግባር ንፅሬት ትምህርቲ ክልልና ዝለዓለ ኣስተዋፅኦ እናበርከተት መጻኢ።

ሐ. ፕሮጀክት ማሕበረሰብ ተኮር ምምዕባል ክእለት ንባብን ፅሕፈትን (READ CO)

ፕሮጀክት ማሕበረሰብ ተኮር ምምሕያሽ ክእለት ንባብን ፅሕፈትን (READ CO) ንኣርባዕተ ዓመት ካብ መስከረም 2015 ክሳብ ነሓስ 2018 ዓ/ም/ፈ ተሳትፎ ማሕበረሰብ ብምጥንኻር ኣብ ምምሕያሽ ክእለት ንባብን ፅሕፈትን ህፃናት ቐዳማይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ዝነጥፍ እዩ።

እዚ ብዩ.ኤስ.ኤ.አይ.ዲ.(USAID) ዝሕገዝ ፕሮጀክት፣ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ብመሰረት እቲ ምስ ዓለምለኸ ህፃናት መድሕን ብምስምዕማዕ ዝተፈራረመቶ ውዕሊ ንልዕሊ 102,476 ህፃናት ተምሃሮ 1^ይ-4^ይ ክፍሊ ንምጥቃም ኣብ 10 ወረዳታት ክልልና ዝርከባ 336 ኣብያተ ትምህርቲ ትኹረት ገይሩ ይሰርሕ።

አብ ዘላቕነት ሓፈሻዊ ትግበራ ፕሮግራም ምምዕባል ክእለት ንባብን ዕሕፈትን ብርኪ ማሕበረሰብን ቤት ትምህርትን ‘ውን ንቢሮ ትምህርቲ ክልል ትግራይ ደገፍ ክገብር ዝፀንሐ እዚ ፕሮጀክት ከይዲ ኣፈፃፀምኡ ንምዕቃን ሰለስተ ቀንዲ ሽቶታት (Intermediate Results) ጠመተ ሂቡ ይሰርሕ። ኣጠቓላሊ ስራሕቲ እዚ ፕረፕሮጀክት “ንባብ ነጥቢ መቐይሮ ፍልጠት” ኣብ ዝብል ዓምዲ ብዝርዝር ቀሪቡ ኣሎ።

መ. ፕሮጀክት ስሉጥ ትምህርቲ ንኣባፅሕ (ALFA)

ፕሮጀክት ስሉጥ ትምህርቲ ንኣባፅሕ ብዝተፋላለዩ ምክንያታት ካብ መኣዲ ትምህርቲ ርሒቑም ንዝፀንሑን ዕድምኦም ካብ 9-14 ዓመት ንዝኾኑ ህፃውንቲ ናብ መኣዲ ትምህርቲ ንክምለሱ ብምግባር ብስሉጥ ሜላ ኣመሃህራ ኣቢሉ ብዝውሃብ ትምህርቲ ሰለስተ ዓመት ኣብ ውሽጢ ሓደ ዓመት ከጠቓልሉ ብምግባር ብቐፃልነት ኣብ ስሩዕ ትምህርቲ ኣትዮም ትምህርቶም ዝከታተልሉ ባይታ የመቻቹ።

ብ2007 ዓ/ም ኣብ ወረዳ እንዳመኸኒ፣ ካብ 2008 ክሳብ 2010 ዓ/ም ድማ ኣብ ወረዳ ራያ ዓዘቦ ተግባራዊ እናኾነ ዝመፀ እዚ ሜላ ኣመሃህራ ክሳብ መወዳእታ 2010 ዓ/ም ኣብ ዘሎ እዋን 4,498 ኣባፅሕ ተረባሕቲ እንትኾኑ ካብ መስከረም 2011 ዓ/ም ድማ 960 ኣባፅሕ ተምሃሮ ወረዳ ኦፍላ ኣብ መኣዲ ትምህርቲ ሓግዮም ኣለው።

ረ. ፕሮግራም ምምሕያሽ መነባብሮ ሲቪል ማሕበረሰብ (CSSP)

ፕሮግራም ምምሕያሽ መነባብሮ ሲቪል ማሕበረሰብ ምዕባይ ዓቕሚ ማሕበረሰብ ኢትዮጵያ ዓሊሙ ዝተሓንፀፀን ኣብ ሃገራዊ ዕብዮት ልዑል ኣበርክቶ ዝህልዎ፣ መንግስቲ ዝሓንፀዎ ፖሊሲን ስትራቴጂን ብምድጋፍ ኣብ ምንካይ ድኻነትን ምስፋን ሰናይ ምምሕዳርን ኣወንታዊ ኣበርክቶ ዝህልዎ እዩ።

ካብ ኣይሪሽ ኤይድ ዝርከብ ገንዘባዊ ሓገዝ ዝድገፍ ፕሮግራም ምምሕያሽ መነባብሮ ሲቪል ማሕበረሰብ ምስ ኣይሪሽ ኤይድ ሓቢረነኦ ዝሰርሓ UK, DFID, ኤምባሲታት ኖርወይን ኔዘርላንድን ገንዘባዊ ደገፍ ዝገብራሉ እንትኾና ብራቲሽ ካውንስል ከም ወኪል ምምሕዳር ምምሕያሽ መነባብሮ ማሕበረሰብ ኮይኑ ድማ ይሰርሕ።

ብመሰረት ‘ዙይ ፕሮግራም ሲቪል ማሕበር ልምዓት ትግራይ ምስ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ብምትሕብባር ካብ ጥሪ 2006 ዓ/ም ክሳብ ታሕሳስ 2008 ዓ/ም ፕሮግራም ግራንት ኣቢሉ ብዝተመደበ

በጀት ብር 4,184,409 ወጻኢ 291 ንዝተፈላለዩ ፀገማት ጥዕና ዝተቐልዑ ክፋላት ሕ/ሰብ ዓቕሚ መዕበይ ስልጠናታትን ሓገዛትን ተዋሂቡ እዩ።

ፕሮግራም ሰቢል ማሕበረሰብ ብሮሊንግ ግራንት ብዝተመደበ በጀት 781 ሽሕ ብር ድማ ኣብ ወረዳ ወልቃይት ኣብ ምሉእ ቀዳማይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ቐቐ ቀረብ መስተ ማይን ስራሕቲ ስነ ፅሬት ብምውጋን 3547 ተምሃሮን 16 መምህራንን ተረባሕቲ ዝኾኑሉ ባይታ ምፍጣር ዝተኸኣለ ኮይኑ ብተመሳሳሊ ስትራተጂክ ፕሮግራም ግራንት-2 ኣብ ወረዳ ሕንጣሎ ወጀራትን ኣፅቢ ወንበርታን ብዝተሰርሑ ስራሕቲ ብር 2,498,436 ወጻኢ፣ ካብ የካቲት 2007 ዓ/ም ክሳብ ሓምለ 2008 ዓ/ም ኣብ ዘሎ እዋን ኣብ 22 ኣብያተ ትምህርቲ 3500 ደቂ ኣንስትዮ ተምሃሮ ሓገዝ ናውቲ ትምህርቲ ተባሂሑ፣ 3500 ደቂ ኣንስትዮ መራሕቲ ስድራ ኣብ ሃፍቲ ኣንስሳ ተዋፊረን መነባብሮአን ክመርሓ ተገይሩ፣ 3100 ንፋዓት ተምሃሮ መተባብዒ ሽልማት ተዋሂቡ 356 ኣመራርሓ ድማ ዓቕሚ ኣብያተ ትምህርቲ ከዕብዩ ዝኸኣሉ ዓቕሚ መዕበይ ስልጠናታት ክውሃብ ክኢሉ እዩ።

መቐፀልታ እዚ ፕሮጀክት ካብ ሚያዝያ 2009 ክሳብ ነሓስ 2009 ዓ/ም ኣብ ወረዳ ኣፅቢ ወንበርታ ብብር 819,350 ስትራተጂክ ኢንቨስትመንት ዝተብሃለ ግራንት SPG-2 ተግባራዊ ብምግባር ኣብ ምንካይ ጥቕዓት ደቂ ኣንስትዮ፣ ምምሕያሽ ፅርዮት ትምህርቲ፣ ምንካይ ስደት ደቂ ኣንስትዮ፣ ምዕባይ እቶት ዓቕሚ ወለዲ ደቂ ኣንስትዮ ተምሃሮ ትኹረት ገይርካ ብምስራሕ 3816 ተምሃሮን ዝተፈላለዩ ደገፋት ተገይሩ ኣብቲ ከባቢ ዝነበረ ማሕበረ ቁጠባዊ ፀገማት ተምሃሮን ወለድን ምቅላል ተኻኢሉ እዩ።

ማሕበር ልምዓት ትግራይ ውፅኢት እቶም ዝሓለፉ ስራሕቲ ብምርኣይ ካልኣይ ምዕራፍ እዚ ፕሮጀክት ኣብ 15 ጣብያታት ዝርከባ 15 ኣብያተ ትምህርቲ ወረዳታት ስሓርቲ ሳምረን ጣንቋ ኣበርገለን ካብ ታሕሳስ 2011 ን18 ኣዋርሕ ዝፀንሕ ኮይኑ ብልዕሊ ብር 3.5 ሚልዮን ወጻኢ ኣብ ዙርያ ምክልኻል ዝተፈላለዩ ስታዊ መጥቓዕቲ ደቂ ኣንስትዮን ምምሕያሽ ብቕዓት ትምህርቲ ደቂ ኣንስትዮን ምንካይ ስደትን ትኹረት ብምግባር 3500 ተምሃሮ ደገፍ ናውቲ ትምህርቲ ክረኽቡ፣ እተን 250 ተምሃሮ ድማ ንገዛ ክራይን ቀለብን ዝኸውን ደገፍ ብምግባር ከምኡውን 3100 ደቂ ኣንስትዮ መራሕቲ ስድራ ኣብ እቶት ምዕባይ ስራሕቲ ብምውፋር ተጠቀምቲ ዝገብርዮ።

ሰ. ኣወንታዊ ርክባት ንባህርያዊ ለውጢ ማሕበረሰብ ጥዕና (SBCC)

ካልእ ማሕበር ልምዳት ትግራይ ምስ ጂ. ኤስ. ኦይ ኢትዮጵያ ብምትሕብባር ኣወንታዊ ርክባት ንባህርያዊ ለውጢ ማሕበረሰብ ጥዕና Communication for health ዝብል ፕሮጀክት ስርዓተ ርክብ ጥዕና ንምስጋምን ንምትግባርን ኣብ ዞባ ማእኸልን ሰሜን ምዕራብን ትግራይ ዝርከባ ሸሞንተ ወረዳታት ስራሕቱ ክፍፅም ዝፀንሐ እዩ።

በዚ ፕሮጀክት 51 መባእታዊ ክንክን ጥዕና ማእኸላት፣ 180 ኬላ ጥዕናታት ምስ ልምዳት ጉጅለ ብምውዳድ ንጥዕናዎ ዝግደስ ማሕበረሰብ ንምፍጣር ስራሕቲ ምንቃሕን ምልዕዳልን ንምውጋን ኣብ ዝተፈላለዩ ዛዕባታት ጥዕና ብብርኪ ኔትዎርክ፣ ልምዳት ጉጅለ ዝተፈላለዩ ዋዕላታት ዝተሳለጡሉዩ።

ብተመሳሳሊ ዝተፈላለዩ መድረኻት ብምፍጣር 7544 መራሕቲ ሃይማኖትን ሰብ ሞያ ጥዕና ኣብ ትካላት ጥዕና ዘሎ ክፍተት ብምግባርን መራሕቲ እተን ትካላት ጥዕና ካብ ልምዳት ጉጅለ ክሳብ ዞባ ዘሎ መሓውር ጥዕና ዝህሉ ርክብ ንምጥንኻር ዝዓለሙ ዓቕሚ መዕበይ ገምጋማዊ ስልጠናታት ብምሃብ ኣወንታዊ ርክባት ንባህርያዊ ለውጢ ማሕበረሰብ ጥዕና ንምምጻእ ሰፋሕቲ ግዕዞታት ተገይሮም ጥም።

እቲ ፕሮጀክት ኣብ ዝነበሮ ግንኪት ክልተ ዓመት ብሱፐርቫይዘራት እቲ ፕሮጀክት 1,152 ግዜ ንትካላት ጥዕና ወርሓዊ ደገፍን ክትትልን ተገይሩ። በብ ርብዒ ዓመቱ ድማ ማልት ምስ ክልል ጂ.ኤስ.ኦይ ኢትዮጵያ ብምውዳድ ክልላዊ ዳህሳስ ብምክያድን 273,590 ዝተፈላለዩ ሓበሬታታት ጥዕና ዝሓዙ ፅሑፋት ናብ ህዝቢ ብምዝርጋሕን እቲ ፕሮጀክት ዝሓዘም ዕላማታት ኣወንታዊ ርክባት ንባህርያዊ ለውጢ ጥዕና ማሕበረሰብ ብዝተጠናኸረን ዝተወደበን መልክዑ ክስርሓሉ ፀኒሑ እዩ።

ረ. ምምሕያሽ ክእለት ንባብን ፅሕፈትን-2 (READ-II)

ማሕበር ልምዳት ትግራይ ምስ ክሪኤቲቭ ኢንተርናሽናል ኣሶሼት ብምትሕብባር ካብ ወርሒ መጋቢት 2011 ዓ/ም ሓቢሩ ምስራሕ ዝጀመረ ገባሪ ሰናይ ትካል እዩ። መቐፀልታ ፕሮጀክት ማሕበረሰብ ተኮር ምምሕያሽ ክእለት ንባብን ፅሕፈትን ኮይኑ ማሕበረሰብ ተኮር ምምሕያሽ ክእለት ንባብን ፅሕፈትን ክእለትን 2 በዝብል ኣብ ኣርባዕተ ዞባታት ደቡብ፣ ምብራቕ ማእኸልን ምዕራብን ዝርከባ ወረዳታት ራያ ዓዘቦ፣ ጋንታ ኣፈሹም፣ ታሕታይ ማይጨውን ወልቃይትን ተግባራዊ ዝኸውን ዘሎ እዩ።

ካብ ዓለም-ለኸ ትካል ተራድኦ ውድብ ሕቡራት መንግስታት አሜሪካ (USAID) ብዝተረኸበ ብር 11,856,299 ሚሊዮን ገንዘባዊ ሓገዝ ኣብ ኣርባዕተኣን ወረዳታት ኣብ ዝርከባ 241 ኣብያተ ትምህርቲ ተግባራዊ ዝኸውንን ልዕሊ 103 ሽሕ ተምሃሮ ተረባሕቲ ዝግብር እዩ።

ሸ. ፕሮጀክት ጂ.ሊ. ፎኒክስ

ማሕበር ልምዓት ትግራይ ምስ ጂ.ሊ. ፎኒክስ ዝተብሃለ ትካል ብምትሕብባር ኣብ ሸውዓቲኣን ክፍለ ከተማ መቐለ ማለት'ውን ሓወልቲ፣ ቐዳማይ ወያነ፣ ሓድነት፣ ዓይደር፣ ዓዲሓቂ፣ ሰሜንን ኩሓን ኣብ ዝርከባ ንፈተነ ዝተሓረፉ ሸውዓተ ቀዳማይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ ተጀሚሩ ዘሎ ፕሮጀክት እዩ። እዚ ፕሮጀክት ንመምህራንን ንርእሳን መምህራንን፣ ኣመራርሓ ትምህርቲ ዞባን ክልልን ስልጠና ብምሃብ ስርሑ ዝጀመረ እዩ። እዚ ፕሮጀክት ክሳብ ሐዚ ን86 ዝኣክሉ ተሳተፍቲ ኣብ ምዕባይ ክእለት ቋንቋ እንግሊዝኛ ትኹረት ዝገበረ ስልጠና ዝተውሃበ ኮይኑ ን347 ተምሃሮን 86 መምህራንን ተረባሕቲ ዝገብርን ብቐፃልነት ናብ ካልኣት ኣብያተ ትምህርቲ 'ውን ክሰፍሕ እዩ።

**ፕሮጀክት ዲጂታል ትምህርቲ
ኣብ ቀዳማይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ**

ፕሮጀክት ዲጂታል ትምህርቲ ኣብ ቀዳማይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ምስ ፋውንዴሽን ፕሮፊቶሮ ብምትሕብባር ካብ መስከረም 2018 ክሳብ ነሓስ 2021 ዓ.ም.ፈ ኣብ ዘለው ሰለስተ ዓመታት ዝፍፀም እዩ።

እዚ ፕሮጀክት ብር 85,232,137 ዝውድኡ ላፕቶፕ፣ ሞባይል ታብሌት፣ ንትምህርቲ ጥራሕ ዝውዕል ሽቦ ኣልባ ኢንተርኔት (ዋይፋይ) ዘጠቓለሉ ስዊትኬዛት (Suitcases) ናብ ኣብያተ ትምህርቲ ብምትእትታው ፅሬት ትምህርቲ ክልልና ንምምሕያሽ ዝሰርሕ ኮይኑ ኣብ ቀዳማይ ዓመት ኣፈፃፀማ እቲ ፕሮጀክት 42 ስዊትኬዛት (Suitcases)፣ 2016 ታብሌታትን ኣብ ዞባታት ደቡብ፣ መቐለ፣ ማእኸልን ምብራቕን ዝርከባ 40 ቀዳማይ ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ ብምብፃሕ 7612 ተምሃሮ ተረባሕቲ ዝገብር እዩ።

አብ ካልኣይን ሳልሳይን ዓመት ኣፈፃፀማ እዚ ፕሮጀክት ድማ ኣብ 200 ኣብያተ ትምህርቲ ተፈፃምነት ዝህልዎ እዩ። እዚ ፕሮጀክት መንግስቲ ንምምሕያሽ ፅሬት ትምህርቲ ኣብ ዝገብሮ ምንቅስቃስ ዓብይ ኣበርክቶ ክህልዎ ትፅቢት ዝግበረሉ እዩ።

ምድንፋዕ እቶት ማልት

ካብ ድኽነትን ድሕረትን ዝተናገፈት ምዕብልቲ ትግራይ ንምፍጣር ራእይ ሰኒቓ ኣብ ጎኒ ህዝብን መንግስትን ትግራይ ተሰሊፋ ንዝሓለፉ 30 ዓመታት ትነጥፍ ዘላ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ሰለስተ ፍልፍላት እቶት ማለት ‘ውን ካብ ኣባላታ፣ ሃገርለኸን ዓለምለኸን ትካላት ተራድኦን ቢዝነስ ንልምዓትን ኣቢላ እትረኽቦ እቶት ስራሕታ ትውግን ዘላ እያ።

ብመሰረት ‘ዙይ እዛ ማሕበር ካብ 1981 ክሳብ 1999 ዓ/ም ኣብ ዘሎ እዋን ልዕሊ ብር 250 ሚልዮን ፣ ካብ 2002 ክሳብ 2004 ዓ/ም ብር 175,734,765 ካብ 2005 ክሳብ 2007 ዓ/ም ብር 392,365,294 ካብ 2008 ክሳብ 2010 ዓ/ም ድማ ብር 552,848,612 ወፃኢ ዝተገበረሎም ህንፀት ትካላት ትምህርትን ጥዕናን ካልኦት ማሕበረ ቁጠባዊ ፀገማት ህዝቢ ትግራይ ከቃልሉ ዝኸእሉ መደባት ልምዓት ክትዓምም ፀኒሓ እያ።

ብሉፃት ስራሕታ ብምጥንኻር ኣብ ትግራይ ስሉጥ፣ ዘላኸን ዘተኣማምንን ልምዓት ንምርግጋፅ ኣብ ዝግበር ምንቅስቃስ ኣብ ትምህርትን ጥዕናን ጠመተ ሂባ ክትሰርሕ ከምዘለዎ ካብ 24 ክሳብ 25 ጥቅምቲ 2011 ዓ/ም ኣብ ዝተሳለጠ ጉባኤ ብዝተወሰነ ውሳኔ መሰረት ካብ 2011 ክሳብ 2013 ዓ/ም ኣብ ዝፍፀም ስትራተጂክ ትልሚ ሰለስተ ዓመት እቶት ማልት ናብ ብር 1,802,368,010 ንምዕባይ ዘኸእሉ ስራሕቲ ይስርሑ ኣለው።

ተሳትፎ ሰብ ውልቀ ሃፍትን ዲያስፖራን ተጋሩ ኣብ ትምህርቲ

ማሕበር ልምዓት ትግራይ ልምዓት ዓዲ ብደቂ ዓዲ ዝብል መሪሕ ቃል ብምሓዝ ንልምዓት እንትትብገስ ቀንዲ ሃፍታ፣ ፀጋኣን ፍልፍል እቶታን ኣባላታ ምዃናም ካብ ሰናይ ጉሓቱ ግልፂ ገይራ እያ። ብምዃኑ ድማ ርክብ ኣባላታን መሓውራዊ ስርዒታን ካብ እዋን ናብ እዋን ብምትርናዕ ሒዛቶ ዝተልዓለት ዕላማ ንምዕዋት ሰፋሕቲ ምንቅስቃሳት ኣካይዳ እያ። ብርክት ዝበሉ ዓወታት ‘ውን ኣመዝጊባ እያ።

አብዚ ውሁድ ምንቅስቃስ ማልትን አባላታን፣ ግደ ሰብ ውልቀ ሃፍቲ፣ አብ ወፃኢ ዝነበሩ ዲያስፖራ ተጋሩ ከምኡውን ተሳትፎ አባላት ዝተፋላለዩ ብሄራት ብሄረሰባትን ህዝብታትን'ውን ዝለዓለ ነይሩ፡፡ ብመሰረት 'ዙይ ካብተን ማሕበር ልምዓት ትግራይ ዝሃነፀተን 717 ቀዳማይን ካልኣይን ብርኪ አብያተ ትምህርቲ እተን 43 (6%) ብሰብ ውልቀሃፍቲ ተጋሩ፣ እተን 38 (5.3%) አብያተ ትምህርቲ ድማ አብ ወፃኢ ብዝነበሩ ዲያስፖራ ተጋሩ፣ እተን 8 (1.1%) አብያተ ትምህርቲ ድማ ብአባላት ዝተፋላለዩ ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ዝተሰርሓ 'የን፡፡

**ግደ ተጋሩ ዲያስፖራ አብ ዘፈር ትምህርትን ጥዕናን ካብ 1981 ክሳብ 2010 ዓ/ም
ግደ ዲያስፖራ ተጋሩ አብ ዘፈር ትምህርቲ**

<u>ሪጋ</u>	<u>ሽም ቤት ት/ቲ</u>	<u>ዞባ</u>	<u>ወረዳ</u>	<u>ጣብያ</u>	<u>ጨንፈር</u>	<u>ዝተሓገዘ መጠን ገንዘብ</u>
<u>1</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ኮባን	ደቡብ	ራያ ዓዘቦ	ኮባን	ማልት ጨንፈር ጀርመን	750,000
<u>2</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ሸዊት ጓሮ	ደቡብ	ራያ ዓዘቦ	ባጊልዳቦ	ማልት ጨንፈር ጀርመን	700,000
<u>3</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ምፍሳስ ባሕሪ	ደቡብ	አፍላ	ሓሸንገ	ጨ/ጀርመን፣ መቐለ ዩንቨርሲቲ	800,000.
<u>4</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ደቂ ዓሸና	ደቡብ	አፍላ	ደቂ ዓሸና	ሰሜን ካሮላይና	300,000
<u>5</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ማሩ ትቅደም	ደቡብ	ራያ ዓዘቦ	ቀለታ ባኦ	ማልት ሲያትል	300,000
<u>6</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ደላ	ደቡብ	አላጀ	ደላ	ማልት ጣልያን	300,000
<u>7</u>	2ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ድምፁ አማረ	ደቡብ	እምባ አላጀ	ደላ	ጨንፈር ሮምን አይተ ረዘነ አያሌውን	4,100,00 0
<u>8</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ባሳለ ሆልዝካምፕ	ደቡብ	ራያ ዓዘቦ	ባሳለ ሶሎቃ	ጨ/ጀርመንን ዩንቨርሲቲ መቐለን	2,500,00 0
<u>9</u>	ቐዳማይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ቅለ	ደቡብ	ራያዓዘቦ	ቅለ	ጨ/ጀርመንን ዩንቨርሲቲ መቐለን	3,460,80 0 ሚልዮን ብር ዝህነፅ ኮይኑአብ ከይዲ ህንፀት ዘሎ
<u>10</u>	ቀዳማይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ሜጀር ጀነራል ሓየሎም አርአያ ምዕራፍ 1	ደቡብ	ራያዓዘቦ	ከተማ መኾኒ	ማልት ጨንፈር ሪያድ	2,369,42 8
<u>11</u>	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ላዕላይ ሰቄን	ማእኸል	ቆላ ተምቤን	ላዕላይ ሰቄን	ጨ/ጀርመን ኢትዮ-ዊተንን	978,000

12	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ደንበ ፀባ	ማእኸል	ና/ዓዴት	ደንበ ፀባ	ማልት ጨንፈር ዋሺንግተንዲሲ	600,000
13	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ተንፀፋ	ማእኸል	ቆላ ተምቤን	ውህደት	ማልት ጨንፈር ጀርመን	500,000
14	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ዱራምባ	ማእኸል	ቆላ ተምቤን	ልምዓት	ጨ/ጀርመንን ኢትዮ- ዊተንን	768,000
15	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ መንጂ	ማእኸል	ቆላ ተምቤን	መንጂ	ማልት ጨንፈር ጅዳን ከባቢአን	300,000.
16	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ አኮፋ	ማእኸል	ወርዲለኽ	ማይነብሪ	ማልት ጨንፈር ጅቡቲ	800,000.
17	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ማይ ተኸሊ	ደ/ምብራ ቕ	ስ/ሳምረ	ማይተኸሊ	ማልት ጠንፈር ቺካጎ	300,000.
18	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ መኖስ	ደ/ምብራ ቕ	እንደርታ	መኖስ	ማልት ጨንፈር ሳንዲያጎ	300,000
19	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ አመንቲላ	ደ/ምብራ ቕ	እንደርታ	ልምዓት	ማልት ጨንፈር ደ/አፍሪካ	500,025
20	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ማህበረሰላሴ (ሽቻቕ)	ደ/ምብራ ቕ	ደ/ተምቤ ን	ማሕበረሰላ ሴ	ማልት ጨንፈር ሎስአንጀልስ	128,886
21	2ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ደቡብ	ደ/ምብራ ቕ	ሕ/ወጀራ ት	ዕስራዓዲ	ማልት ጨንፈር ለንደን	600,000
22	ማእኸል መሰልጠኒ ቴክኒክን ዋያን ዶ/ር ኪሮስ ሙሉ መኮንን	ደ/ምብራ ቕ	ሕ/ወጀራ ት	ባሕሪ ፀባ	ዶ/ር ኪሮስ ሙሉን ወ/ሮ ርሻን ካሕሳይን	4,000,00 0
23	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ደደቢት	ስ/ምዕራብ	አ/ፅምብላ	ደደቢት	ማልት ጨንፈር ስ/አሜሪካ	582,380
24	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ መንጠብጠብ	ስ/ምዕራብ	ታ/አድያቦ	መንጠብጠ ብ	ማልት ጨንፈር ጀርመን	300,000
25	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ጭራስጎ	ስ/ምዕራብ	አ/ፅምብላ	ህንፀት	ማልት ጨንፈር ካሊፎርንያ	725,105
26	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ እንዳሚካኤል	ስ/ምዕራብ	ላ/አድያቦ	እንዳሚካኤ ል	ማልት ጨንፈር ፈረንሳይ	850,000
27	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ዓዲ ዓርጣም	ስ/ምዕራብ	ላ/አድያቦ	ዓዲዓርጣም	ማልት ጨንፈር ዳላስ	600,000
28	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ዝባን ገደና	ስ/ምዕራብ	ታ/አድያቦ	ዝባን ገደና	ማልት ጨንፈር ሲያትል	794,237
29	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ጃዕፈር (ሽቻቕ)	ስ/ምዕራብ	ታ/አድያቦ	ጃዕፈር	ማልት ጨንፈር ዱባይ	100,000
30	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ዲማ	ስ/ምዕራብ	ፀለምቲ	ዲማ	ማልት ጨንፈር ቦስተን	300,000
31	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ሰቆጣ ማርያም	ስ/ምዕራብ	ፀለምቲ	ዲማ	ማልት ጨንፈር አትላታ	300,000
32	2ይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ሰመማ	ስ/ምዕራብ	ታ/ቆራሮ	ሰመማ	ሃይለ ጻዲቕ	6,000,00

					ዋሺንግተን	0
33	መሰናዶ ብርኪ ቤት ት/ቲ ሙሴ (ሽራሮ)	ሰ/ምዕራብ	ሸራሮ	ሸራሮ	ማልት ጨንፈር ሰ/አሜሪካ	16,000,000
34	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ሓ/ተኸሊ	ምዕራብ	ወልቃይት	መዘጋ	ማልት ጨንፈር ስዊዘርላንድ	600,000
35	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ጓጓ ጨዋልቆ	ምዕራብ	ወልቃይት	ጓጓ ጨዋልቆ	ማልት ጨንፈር ሱዳን	600,000
36	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ደጀና	ምዕራብ	ራያዓዘበ	ደጀና	ማልት ጨንፈር ሱዳን	300,000
37	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ግጨው	ምዕራብ	ፀገዴ	ግጨው	ማልት ጨንፈር ኒውዮርክ	600,000
38	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ዓምዲ ወያነ	ምዕራብ	ቃ/ሑመራ	ላዕላይ ስላ	ማልት ጨንፈር ላስቬጋስ	500,000
39	2ይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ማይጋባ (ምስፍሕፋሕ)	ምዕራብ	ወልቃይት	ማይጋባ	ማልት ጨንፈር ስዊዘርላንድ	
40	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ጎድጎዳ	ምዕራብ	ወልቃይት	ጎድጎዳ	ጨ/ጀርመንን ዩኒቨርሲቲ መቐለን	2,500,000
41	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ አደመይቲ	ምዕራብ	ቃ/ሑመራ	አደመይቲ	ማልት ጨንፈር ዱባይ	600,000
42	1ይ ብርኪ ቤት ት/ቲ ሸዊት	ምብራቅ	ግሎመሽዳ	ቅልዓት	ወ/ሮ ርሻን ካሕሳይን ኤ ግሊመርኦፍ ሆፕን	318,214

ማልት አብ ምስፍሕፋሕ ዘፈር ጥዕና

ማሕበር ልምዓት ትግራይ ከምቲ አብ መዳይ ምስፍሕፋሕን ምርግጋፅን ፅሬት ትምህርቲ ትገብሮም ፃዕርታት አብ መዳይ ጥዕና ፊት ዝለዓለ ምንቅስቃስ ትገብር አላ። ብምጅኑ አብ ከተማ ሸረ እንዳስላሰ ዝርከብ ሆስፒታል ስሑልን አብ ከተማ ማይጨው ተሃኒፁ ንልዕሊ ሓደ ሚልዮን ህዝቢ አገልግሎት ዝህብ ዘሎ ሆስፒታል ለምለም ካርልን ሓዊሱ 7 ጣቢያታት ጥዕናን 74 ክሊኒካትን ብምህናፅ ንሕብረተሰብ ዝተማልአ ግልጋሎት አብ ምሃብ ይርከቡ። ተሳትፎን ምንቅስቃስን ማሕበር ልምዓት ትግራይ አብ ዘፈር ጥዕና በዚ ጥራሕ ዝውሰን አይኮነን።

አብዚ ሕዚ እዋን ሸፋን ጥዕና ትግራይ ብመሰረት መዐቀኒ ሃገራዊ ሸፋን ጥዕና እንትርእ 98% ከምዝበፅሖ ይእመን። ይኹን እምበር እዚ ሸፋን አብተን በዝሒ ህዝቢ ዝነብረለን ከባቢታት ዳኣምበር ብቑፅሪ ትሕት ዝበለ ሕብረተሰብ አብ ዝነብረለንን ካብ ማእኸል ከተማታት ርሕቕ ኢለን አብ ዝርከባ ቆላታት ከባቢ

ትግራይን ዝሓውስ ስለዘይኮነ ኣብዚ መዳይ ዘሎ ምንቅስቃስ ማልትን ኣባላታን ሰፊሕ ኮይኑ ብፍላይ ካብ 1998 ዓ/ም ኣብዚ ትጉብሮ ዘላ ምንቅስቃስን ኣበርክቶን ድማ ኣዚዩ ዝለዓለ እዩ። ብምጅኑ ሓፈሻዊ ተሳትፎ ማሕበር ልምዓት ትግራይ ኣብ ዘፈር ጥዕና መንግስቲ ክሸፍኖም ዘይከኣሉ ነጅላት ኣብ ምድፋን ዘለዎ ኣበርክቶ ብዓይኒ ህዝብን መንግስትን ትግራይ ልዑል ክብሪ ዝወሃቦም ‘ዮም።

ሓዚ ድማ ካብ 2011-2013 ዓ/ም ኣብ ዝፍፀም ስትራተጂክ ትልሚ ሰለስተ ዓመት ህንፀት ኣርባዕተ ጣብያታት ጥዕና ብምዝዛም ተወሰኽቲ ሸውዓተ ሓደሽቲ ጣብያታት ጥዕናን ክልተ ማእኸለዎት ሆስፒታልን ክህነፃ እዮን።

ብተመሳሳሊ ምስ ኣብ ወፃኢ ዓዲ ዘለዎ ጨናፍር ብምትሕብባር ግምቶም ልዕሊ ብር 25 ሚልዮን ዝዋግኦም ናውቲ ሕክምና ካብ ዓዲ ወፃኢ ንምእታውን ከምኡውን ወለንታውያን ሓካይም ካብ ወፃኢ ዓዲ ብምምፃእ ሞያዊ ግልጋሎት ዘበርክተትሉ ምቹው ኩነታት ብምፍጣር ልምድን ክእለትን ሓካይም ወፃኢ ዓዲ ናብ ካልኣት ሞያተኛታት ንምስግጋር ፃዕሪ ክግበር እዩ።

ግደ ዳያስፖራ ተጋሩ ኣብ ዘፈር ጥዕና

ብዳያስፖራ ተጋሩ ዝተገበረ ሓገዝ ናውቲ ሕክምና

ማልት ብባዕላ ንዝተሃነፃ ትካላት ጥዕና ብዝግባእ ናውቲ ዘማለኣት እንትኸውን፣ ብመንግስትን ካልኣት ኣካላትን ንዝተሃነፃ ትካላት ጥዕናውን ንዋታዊ ሓገዝ ኣበርኪታ። ብማልት ዝተገበሩ ሓገዛት ኣብ ምፍታሕ ሕፅረት ናውቲ ሕክምና ክልልና ዓብይ ግደ ከምዝተፃወቱ ንምርዳእ ይከኣል።

እዚ ስራሕ ብፍላይ ኣብ ወፃኢ ዝርከባ ጨናፍር ማልት ክውግንኦ ብዝተትሓዘ ኣንፈት መሰረት፣ ኣብ ሃገራት ኣውሮፓ፣ ኣሜሪካን ማእኸላይ ምብራቕን ዝርከባ ጨናፍር ማልት ብሰፊሑ እንዳተሰርሓሉ መግባእን እዮን። ብፍላይ ካብ ቀረባ እዋን ንነዘ ማልት ጨንፈር ጀርመን ትጉብሮ ዘላ ሰፊሕ ምንቅስቃስ ኣዝዩ ዝነኣድ ተግባር ነዩ።

ሕፅረት ክኢላታት ሕክምና ክልልና ኣብ ግምት ብምእታው ጨናፍር ወፃኢ ዓዲ ብርክት ዝበሉ ሓካይም ወፃኢ ዓዲ ናብ ክልልና ብምምፃእ ሓገዝ ክህቡ ክኢሎም ‘ዮም። ብርክት ዝበሉ ሓካይም ክልልና ድማ ናብ ውሽጢ ዓዲ ካብ ዝመጹ ሓካይም ተመኩሮ ክወስዱ ዝኸኣሉ እንትኾኑ ውሱናት ድማ ናብ ወፃኢ ዓዲ ከይዶም ዝሓሸ ልምዲ ቐሲሞም ናብ ዓዶም ብምምላስ ህዝቦም ዘገልግሉ ዘለው እንትኾኑ እዚ

ተመኩሮ ተጠናኚ ጥራት ማረጋገጫ አብ ምምሕያኝ ጥዕና ህዝብና ልዑል ግደ ንምፅዋት ጨናፍር ወፃኢ ዓዲ ዝተዋደደ ስራሕቲ ይውግና ዘለዎ ኮይነን ዝስዕቡ ሓገሃት ኣበርኪቶም ሩም።

ሪጋ	ዓይነት ዝተገበረ ሓገዝ	ዞባ	ወረዳ	ሓገዝ ዝተገበረ ሉ ዓ/ም	ሓገዝ ዝገበረ ጨንፈር	ዝተገበረ ሓገዝ ብብር እንትግመት
1	ቀረብ ዝተፈለዩ ናውቲ ሕክምና ንኩለን ሆስፒታላት ትግራይ	ትግራይ	ኩለን	ካብ 1985-1992 ዓ/ም	ዝተፈለለያ ጨናፍር ወፃኢ ዓዲ	8,000,000
2	ቀረብ ኣምቡላንስ	ትግራይ	መቐለ	ካብ 1986-2009 ዓ/ም	ሰለስተ ብማልት ጨንፈር ጀርመን፣ ሓንቲ ድማ ሰሜን ኣሜሪካ	ኣርባዕተ ኣምቡላንስ
3	ንሪፈራል ሆስፒታል ዓይደርን ሆስፒታል ኣላማጣ ዝተውሃቡ ዝተፈለለዩ ሓገዝ ናውቲ ሕክምና	ደቡብ	ከ/ኣላማጣ	2005	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	2,000,000
4	ንኮምፕርሄንሲቭ ስፔሻላይዝድ ሪፈራል ሆስፒታል ዓይደር ዝተውሃበ ኣርባዕተ ሶላር መምሃሪ ሓገዝ	መቐለ	ክፍለ ከተማ ዓይደር	2005	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	150,000
5	ንኮምፕርሄንሲቭ ስፔሻላይዝድ ሪፈራል ሆስፒታል ዓይደር ዝተውሃቡ 47 ዝተፈለለዩ ናውቲ ሕክምና ዓራት፣ ዊልቸር፣ ኤክስሪይ፣ ኢንኩቤተርን	መቐለ	ክ/ከተማ ዓይደር	2006	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	50,000,000
6	ንኮምፕርሄንሲቭ ስፔሻላይዝድ ሪፈራል ሆስፒታል ዓይደር ዝተውሃቡ ዝተፈለለዩ	መቐለ	ክፍለ ከተማ	2007	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ	2,781,240

	ናውቲ ሕክምና ዓራት፣ ዊልቸር፣ ኤክስረይ፣ ኢንኩቤተርን		ዓይደር		መቐለን	
7	ሓገዝ መወገዲ ረሳሕ ፈሳሲ መኪና ንከተማ አክሱም	ማእኸል	አክሱም	2007	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	420,000
8	ንኮምፕርሄንሲቭ ስፔሻላይዝድ ሪፈራል ሆስፒታል ዓይደር ዝተውሃቡ ዝተፈላለዩ ናውቲ ሕክምና	መቐለ	ክፍለ ከተማ ዓይደር	2008	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	2,607,899
9	ንኮምፕርሄንሲቭ ስፔሻላይዝድ ሪፈራል ሆስፒታል ዓይደር ዝተውሃቡ ዝተፈላለዩ ናውቲ ሕክምና	መቐለ	ክፍለ ከተማ ዓይደር	2009	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	2,806,400
10	ንሆስፒታል ዓይደርን ዓዲግራት ዩኒቨርሲቲ ዝተውሃቡ ዝተፈላለዩ ናውቲ ሕክምና	ምብራቕ	ዓዲግራት	2009	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	3.587,360
11	ንሆስፒታል ዓይደርን ሪፈራል ሆስፒታል አክሱም ዝተውሃቡ ዝተፈላለዩ ናውቲ ሕክምና	ማእኸል	አክሱም	2009	ማልት ጀርመንን ዩንቨርስቲ መቐለን	4,420,160
12	ንኮምፕርሄንሲቭ ስፔሻላይዝድ ሪፈራል ሆስፒታል ዓይደር ዝተውሃቡ	መቐለ	ከ/ም/ር ዓይደር	2009	ማልት ጩንፈር ኳታር	313,522
13	ንሆስፒታል ዓድዋ ዝተውሃቡ ሓገዝ ዝተፈላለዩ ናውቲ ሕክምና	ማእኸል	ዓድዋ	2010	ብአተሓባባርነት አይተ አክሊሉ ተወልደን ነበርቲ ከተማ አውስትራልያ ሜልቦርን	5,100,000

